

Kłosek stara się odpowiedzieć na pytanie: „Co dalej”? Pomimo że nie poświęca zbyt dużo miejsca na prognozowanie – nie o to w tej pracy chodzi, to jednak porusza istotne dla przedstawianych społeczności zagadnienia. Przede wszystkim przedstawia ludzi, którzy od dwustu lat żyją odizolowani od wpływów swojego państwa i kultury, a mimo to utrzymują swoją tradycję i przekazują ją młodszymi pokoleniom.

Paweł Apollo

Zdzisław Wąsik, Peter Chmiel (Hrsg.), *Schlesien in der germanistischen Forschung und Lehre, Philologica Wratislaviensia: Acta et Studia, vol. 3, Wrocław 2010, 153 ss.*

Przedmiotem niniejszego omówienia jest wybór artykułów, stanowiących podsumowanie dotychczasowego dorobku badawczego germanistów polskich zajmujących się zagadnieniami literatury, języka i kultury śląskiej, zaprezentowanych przez pracowników naukowych wywodzących się z ośrodków uczelnianych Wrocławia, Katowic, Opola i Zielonej Góry na konferencji „Schlesien in der germanistische Forschung und Lehre” (Śląsk w nauce i dydaktyce) w dniach 19–20 marca 2010 roku w Wyższej Szkole Filologicznej (dalej – WSF) we Wrocławiu. Konferencja została zorganizowana z inicjatywy nauczycieli akademickich zatrudnionych w WSF we Wrocławiu, która od wielu lat kształci anglistów, germanistów i romanistów, prowadząc również inne formy działalności, umożliwiające kadrze dydaktycznej i studentom rozwój naukowy i wymianę doświadczeń w skali międzynarodowej. Odzwierciedleniem tej działalności jest również wydanie pracy zbiorowej pod redakcją Zdzisława Wąsika i Petera Chmiela.

Wydawcy w przedmowie do trzeciego tomu serii wydawniczej *Philologica Wratislaviensia: Acta et Studia* podkreślają rangę Śląska w dzisiejszej Europie, w której granice powoli, ale systematycznie tracą swoją pierwotną funkcję. Śląsk, historyczny kraj Korony Czeskiej św. Wacława, rządony przez Przemyślidów, Piastów, Habsburgów i Hohenzollernów, kolebka niemieckiego baroku, pomost między Europą Środkowowschodnią a Zachodem – jednym słowem – miejsce zbliżeń interkulturowych.

Ten fakt podkreśla w swoim artykule Norbert Morciniec, który analizując znajomość języków pierwszych Piastów, zwraca uwagę na ich wielojęzyczne wychowanie, wynikające ze stosunków politycznych i dynastycznych. Tak na przykład Bolesław I Wysoki opanował trzy języki: niemiecki, staropolski i staroruski. Dzieciństwo spędził na dworze w Krakowie, gdzie nauczył się staropol-

skiego od swego otoczenia, niemiecki był językiem, w którym porozumiewał się ze swą matką pochodzącą z Austrii, a z językiem staroruskim zetknął się w wyniku małżeństwa z córką księcia kijowskiego Wienisławą.

Międzynarodowe stosunki nie były na Śląsku zjawiskiem nadzwyczajnym, a bogactwo licznych świadectw tego okresu zachęciło naukowców do głębszych badań nad tym specyficznym obszarem. Nie zniechęcały ich liczne trudności, które były konsekwencją II wojny światowej, na co zwraca uwagę Peter Chmiel w swoim artykule, kreśląc sylwetki trzech pokoleń powojennej germanistyki wrocławskiej. Do pionierów zalicza Jana Pipeka – założyciela powojennej germanistyki wrocławskiej, Ryszarda Ligacza oraz Zdzisława Żygulskiego – następcę Pipeki i inicjatora wielu projektów badawczych. Historycy literatury niemieckiej: Anna Stroka, Marian Szyrocki, Gerhard Kosellek (Kozielek), Konrad Gajek, Norbert Honsza oraz językoznawca Norbert Morciniec – to ich spadkobiercy. Oni to – swoimi pogłębionymi badaniami okresu baroku śląskiego, a także romantyzmu, a w przypadku Norberta Morcińca studiami na temat „krajobrazu językowego” Śląska – zafascynowali kolejne już nowe pokolenie germanistów wrocławskich. Należą do niego m.in. Mirosława Czarnecka, Wojciech Kunicki, Marek Hałub, Stefan Kiedroń, Anna Mańko-Matysiak i Edward Białek. Godny podkreślenia jest fakt, że z wyjątkiem Zdzisława Żygulskiego, który pochodził ze Lwowa, wszyscy inni czołowi przedstawiciele pierwszego i drugiego pokolenia powojennych wrocławskich germanistów mieli (lub mają) korzenie górnośląskie.

Przeładową ocenę dorobku powojennej germanistyki wrocławskiej, którą daje Peter Chmiel w artykule na temat śląskich akcentów w badaniach wrocławskiej germanistyki, uzupełnia i uściśla artykuł Anny Stroki, nestorki polskiej germanistyki. Kreśli ona sylwetkę Mariana Szyrockiego, światowej sławy badacza niemieckiego baroku, podkreślając m.in. jego zasługi dla polsko-niemieckiego zbliżenia i porozumienia.

Badania śląskoznawcze nabierają także znaczenia w innych ośrodkach germanistycznych, co potwierdzają przedstawiciele uniwersytetów w Opolu, Katowicach i Zielonej Górze. Andrea Rudolph koncentruje się na roli Śląska w badaniach historycznoliterackich w kontekście tworzenia się państwa narodowego w XIX wieku. Jej uczeń Dawid Bartoszek omawia wydawany przez grono znanych śląskoznawców „Oberschlesisches Jahrbuch” w kontekście źródeł do badań germanistycznych. Przedstawiciele Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zaprezentowali nie mniej interesujący dorobek swej działalności. Zbigniew Faliszewski przedstawia w swoim artykule rozwój i kierunek badań śląskoznawczych prowadzonych w Instytucie Germanistyki w Katowicach. Autor podkreśla wagę konferencji i sympozjów dla rozwoju tej instytucji, której twór-

cy pomimo początkowych trudności wytrwale dążyli do rzeczowej i otwartej dyskusji nad interkulturowym charakterem Śląska.

Z kolei dorobek naukowy Karola Musioła, znanego katowickiego muzykologa i literaturoznawcy, obrazuje artykuł Grażyny B. Szewczyk. Zwraca ona uwagę na istotny dla całej germanistyki moment, jakim było odnalezienie przez Musioła nieznanych wówczas rękopisów Carla Hauptmanna i części jego pamiętników.

Większość artykułów koncentruje się na dorobku badawczym ważnych śląskoznawców i jego wartości dla rozwoju germanistyki, ale także stosunków polsko-niemieckich. Michał Skop poświęcił swój artykuł osobie Wilhelma Szewczyka – pisarza, publicysty, redaktora naczelnego górnośląskich periodyków kulturalnych, którego celem było nie tylko przybliżenie polskim czytelnikom życia i twórczości pisarzy niemieckich, lecz także podkreślenie znaczenia niemieckojęzycznej literatury regionalnej na Śląsku. Badania śląskie łódzkiego germanisty Krzysztofa Kuczyńskiego przedstawia Nina Nowara. Naukowiec ten, zafascynowany postaciami Gerharda i Carla Hauptmannów, przyczynił się do rozpowszechnienia twórczości tych pisarzy. Z inicjatywy Kuczyńskiego zorganizowano w Łodzi w 1990 roku pierwszą polską konferencję na temat życia i twórczości Gerharda Hauptmanna. Z kolei artykuł Beaty Brachaczek-Świerkot jest poświęcony pracy i osiągnięciom Eugeniusza Klina, pochodzącego z Górnego Śląska literaturoznawcy i założyciela germanistyki zielonogórskiej. Przedstawił on – na przykładzie niemiecko-żydowskiego pisarza Waltera Meckauera – niewyczerpane dotychczas możliwości badań nad literaturą śląską.

Ewa Mikulska-Frindo z WSF we Wrocławiu prezentuje recepcję związanych tematycznie z niemieckim Wrocławiem powieści kryminalnych Marka Krajewskiego w krajach niemieckojęzycznych, podczas gdy Józef Zaprucki omawia trudną kwestię tożsamości regionalnej mieszkańców Dolnego Śląska.

Warto też wspomnieć zamykający tom artykuł Petera Chmiela, akcentujący rolę tematyki śląskiej w dydaktyce. Swoje wywody autor opiera głównie na materiałach przedstawionych przez studentów WSF na marcowej konferencji naukowej.

Wszystkie artykuły zawarte w omawianym pokonferencyjnym tomie nie tylko prezentują przebieg i efekty badań śląskoznawców we współczesnej polskiej germanistyce, lecz także formułują cały szereg konkretnych postulatów w odniesieniu do licznych, dotychczas nieporuszonych zagadnień i wątków.

Zaznaczyć warto również fakt, iż omawiany tom jest dostępny zainteresowanym nie tylko w efektownie i starannie wydanej wersji książkowej, lecz także, co zasługuje na podkreślenie, w wersji elektronicznej na stronie www.wsf.edu.pl